

Тетяна КОХНО,
науковий співробітник лабораторії навчання української словесності
у школах національних меншин України та діаспори
Інституту педагогіки НАПН України

Орієнтовне календарне планування уроків літературного читання у 3 класі ЗНЗ із навчанням російською мовою за підручником авторів Хорошковської О. Н., Охоти Т. І.

І семестр

1. Те м а. **Безкінечники як літературний жанр. Колядки. Щедрівки.**

Матеріал до уроку. Марійка Підгірянкa "Безкінечні казочки". Варвара Гринько "На колядку". Наталя Любиченко "Колядка". Софійка Когут "Щедрий вечір" (с. 82–83).

Мета і завдання. Ознайомити учнів із особливостями літературного жанру – безкінечних казочок. Дати стислі відомості про життя і творчість української поетеси Марійки Підгірянки. Закріпити розуміння терміна "літературний псевдонім". Поглибити знання учнів про традиції українського народу – колядування та щедрування. Ознайомити з новими колядками та щедрівками.

Формувати вміння висловлювати думку про самостійно прочитаний твір. Розвивати виразність читання, літературно-творчі здібності. Виховувати читацькі смаки, прагнення читати самостійно.

2. Те м а. **Народні звичаї у новорічні свята.**

Матеріал до уроку. Андрій М'ястківський "Сію, вію, посіваю". Засівальна. Щедрівка "Щедрик-ведрик" (с. 84–86).

Мета і завдання. Розширити знання школярів про традиції українського народу – засівання та щедрування, найдавніші різдвяні дійства – "водіння Кози та Меланки". Удосконалювати знання про особливості засівальних промовлень і щедрівок, дій, якими вони супроводжувалися. Розвивати артистичність, удосконалювати інтонаційні уміння. Виховувати повагу до фольклорної спадщини та бажання її вивчати.

3. Те м а. **Художній образ зими у прозових та поетичних творах.**

Матеріал до уроку. "Казка про Січень". Ліна Костенко "Пряля" (с. 87–88).

Мета і завдання. Розкрити красу поетичного зображення зими-чарівниці у творах різних літературних жанрів: казках і віршах. Закріпити знання третьокласників про найсуттєвішу ознаку казки – фантазію. Формувати вміння голосом передавати загадковість, безкінечну картину сніговію під час читання вірша, дотримуватися ритмічної паузи у кінці кожного рядка. Збагатити мовлення дітей образними словами та виразами, спонукати вжива-

ти їх у власному мовленні. Виховувати спостережливність, любов до української мови, вміння милуватися красою зимової природи.

4. Те м а. **Емоційна насиченість творів у змалюванні краси зимової природи.**

Матеріал до уроку. Платон Воронько "Сніжинки", Леонід Первомайський "Срібні дерева", Василь Сухомлинський "Хлопчик і сніжинка" (с. 89–91).

Мета і завдання. Продовжити формувати вміння визначати емоційний стан, настрої вірша, підтверджувати свої думки словами твору та голосом передавати під час читання стан захоплення красою сніжинок. Розвивати літературно-творчі здібності: вміння складати невеликі описи, добирати слова на задану риму, складати невеликі вірші. Виховувати естетичні смаки, вміння милуватися красою рідної природи.

5. Те м а. **Лірична замальовка зими у поетичних творах.**

Матеріал до уроку. Петро Бондарчук "Їхала зима" (с. 91–93).

Мета і завдання. Ознайомити зі змістом і художніми засобами вірша Петра Бондарчука "Їхала зима"; звернути увагу на переносне значення слів у змалюванні образу зими, на відсутність рими та особливий ритм вірша. Розвивати образне мислення, фантазію, вміння описувати картини, що виникають в уяві на основі прочитаного. Удосконалювати навички виразного читання. Збагачувати мовлення дітей. Виховувати любов до краси природи, до художнього слова.

6. Те м а. **Образ зими у поетичних і прозових творах (продовження).**

Матеріал до уроку. Максим Рильський "Як не любити зими сніжно-синьої", Тамара Коломієць "Снігова королева", Євген Гуцало "Ходить баба снігова" (с. 93–96).

Мета і завдання. Розвивати образне бачення поетичних картин, уміння простежувати настрої твору та передавати його голосом під час читання. Вчити визначати тему твору, засоби художньої виразності: порівняння, уособлення (без вживання термінів). Розвивати вміння порівнювати чарівні картини зими, створені різними авторами. Збагачувати мовлення дітей. Сприяти вихованню любові до поетичного слова, до рідної природи. Розвивати літературно-творчі здібності.

* Закінчення. Початок див.: Початкова школа № 8 за 2014 р.

7. Те м а. **Життя наших пернатих друзів узимку.**

Матеріал до уроку. За Світланою Колядою "Омелюхи" (с. 96–97).

Мета і завдання. Закріпити знання третьокласників про структуру тексту, формувати вміння визначати зачин, основну частину, кінцівку твору, тему та його головну думку. Вчити виділяти головне, давати оцінку вчинкам героїв. Розвивати правильність читання, плавність, виразність. Виховувати любов до природи, почуття добра та милосердя, пробуджувати прагнення допомагати пернатим друзям у скрутні для них часи.

8. Те м а. **Зимова природа і людина.**

Матеріал до уроку. Василь Скуратівський "Чого лютий лютий зветься". Оксана Сенатович "Лютий" (с. 98–99).

Мета і завдання. Формувати вміння читати й усвідомлювати прочитане. Вчити самостійно ставити запитання за змістом твору, працювати у творчих групах. Розвивати виразність читання: уміння вибирати та застосовувати потрібний тон, темп, слова, на які падає логічний наголос. Удосконалювати вміння знаходити й пояснювати образні вислови, приказки. Спонукаати дітей до використання їх у власному мовленні під час складання невеликих текстів-міркувань. Виховувати допитливість, інтерес до вивчення української мови.

9. Те м а. **Змалювання життя тварин узимку в художніх творах.**

Матеріал до уроку. Юрій Старостенко "Лісові розмови" (с. 99–101).

Мета і завдання. Поглиблювати вміння читати й усвідомлювати прочитане. Закріпити знання про ознаки літературної казки. Удосконалювати виразність читання діалогів та вміння переказувати казку за складеним планом. Збагачувати знання школярів відомостями про життя лісових мешканців узимку. Поповнювати словниковий запас, розвивати мовлення. Виховувати екологічну культуру, любов і дбайливе ставлення до природи рідного краю.

10. Те м а. **Народні звичаї зустрічі весни у різних місцевостях України.**

Матеріал до уроку. За Галиною Бондаренко "Коли зима зустрічається з весною". Спиридон Черкасенко "Зима і весна" (с. 102–103).

Мета і завдання. Ознайомити дітей із традиціями і звичаями українського народу, пов'язаними зі святом Стрітіння. Формувати вміння працювати з науково-популярними творами: передбачати зміст за його заголовком, виділяти і запам'ятовувати подану в тексті інформацію, стисло передавати суть прочитаного. Вчити порівнювати твори різних жанрів, визначати їх тему та основну думку. Удосконалювати навичку ділити текст на логічно завершені частини, добирати до них заголовки. Збагачувати мовлення учнів. Розвивати виразність читання: уміння за допомогою інтонації передавати характер персонажа. Виховувати любов та повагу до народних традицій і звичаїв.

11. Те м а. **Тема людини і природи у творах різних авторів.**

Матеріал до уроку. Євген Гуцало "Зайці". Ліна Костенко "Баба Віхола" (с. 103–105).

Мета і завдання. Формувати вміння читати і усвідомлювати прочитане. Дати стислі відомості про життя і тематику творів Євгена Гуцала та Ліни Костенко. Вчити

порівнювати художній образ зими, створений різними авторами у поетичних та прозових творах. Формувати вміння висловлювати оцінні судження про вчинки героїв, обґрунтовувати власну точку зору. Розвивати пам'ять, виразність читання. Виховувати екологічну свідомість, любов та бережливе ставлення до природи рідного краю.

12. Те м а. **Зображення дружби дітей і тварин у прозових творах.**

Матеріал до уроку. За Іваном Бондарчуком "Зимова пригода" (с. 105–106).

Мета і завдання. Поглиблювати вміння читати й усвідомлювати прочитане, передбачати зміст оповідання за його заголовком, визначати тему і головну думку твору. Розвивати літературно-творчі здібності, уміння складати розповіді про цікаві пригоди з власного досвіду.

Узагальнити та підсумувати знання учнів, одержані під час вивчення розділу "На щастя, на здоров'я, на Новий рік". Виховувати інтерес до вивчення традицій українського народу, до читання як способу пізнання світу.

13. Те м а. **Одвічні цінності.**

Матеріал до уроку. Михайло Романіка "Як хліб ходить". Де починається хліб? (З народного) (с. 107–109).

Мета і завдання. Формувати вміння читати і усвідомлювати прочитане, ділити оповідання на частини, добирати до них заголовки. Ознайомити дітей із народними звичаями випікання хліба. Збагатити мовлення дітей словами – назвами предметів українського побуту в минулому. Вчити визначати основну думку твору, підтверджувати її словами тексту. Виховувати бережливе ставлення до хліба, повагу до людської праці.

14. Те м а. **Одвічні цінності (продовження).**

Матеріал до уроку. Михайло Стельмах "Мій дідусь" (с. 109–111).

Мета і завдання. Дати стислі відомості про творчість Михайла Стельмаха. Уточнити й розширити знання про традиційні ремесла українського народу: ковальство, стельмакування, теслярство, столярство. Звернути увагу на мову головного героя. Збагачувати словник дітей. Вчити співвідносити текст з ілюстрацією та складати за нею усну розповідь. Удосконалювати правильність, виразність читання, уміння дотримуватися інтонації, орієнтуючись на розділові знаки. Виховувати повагу та шанобливе ставлення до своїх рідних.

15. Те м а. **Книжки читатимеш – все знатимеш.**

Матеріал до уроку. Олександр Моторний "Мудрі поради". "Батьківські поради" (З народного) (с. 111–112).

Мета і завдання. Формувати вміння передбачати зміст тексту за його заголовком. Вчити пояснювати прислів'я і співвідносити їх із головною думкою твору. Навчати будувати невеликі зв'язні міркування на тему "Чому книги називають мудрими порадами?" Розвивати виразність читання, уміння передавати голосом здивування, впевненість, повчання. Виховувати працьовитість, інтерес до читання як скарбниці розуму.

16. Те м а. **Ой, весна, весна, днем красна. Народна казка у віршах.**

Матеріал до уроку. Березень. Валентин Бичко "Підсніжник" (с. 113–114).

Мета і завдання. Розвивати образне бачення поетичних картин, уміння простежувати настрій твору та голо-

сом передавати його під час читання. Вчити визначати тему твору, розвивати вміння порівнювати образні картини весни у творах різних літературних жанрів. Збагачувати мовлення дітей образними висловами. Сприяти вихованню любові до поетичного слова, дбайливого ставлення до рідної природи.

17. Те м а. Життя і творчість Великого Кобзаря.

Матеріал до уроку. Тарас Григорович Шевченко. Тарас Шевченко "Світає...". "Тече вода з-під явора" (с. 115–117).

Мета і завдання. Розширити знання учнів про життя і творчість видатного українського письменника, поета, художника – Т.Г.Шевченка. Розкрити художню майстерність Великого Кобзаря в оспівуванні краси рідної землі та змалюванні тяжкого життя українського народу. Вчити виразно читати вірші, голосом відтворювати настрої поезії, описувати власні відчуття, викликані художнім словом. Виховувати любов до Шевченкових творів як скарбниці культури й історії українського народу.

18. Те м а. Дитинство Великого Кобзаря (продовження), (с. 117–120).

Матеріал до уроку. За Оксаною Іваненко "Як Тарас учився в школі".

Мета і завдання. Поповнити знання дітей відомостями про тяжке дитинство Тараса, його багату дитячу уяву та велике бажання вчитися й пізнавати світ. Вчити давати характеристику дійовим особам, робити висновки з прочитаного, підтверджувати власні думки словами з тексту. Розвивати вміння пояснювати прислів'я, вжиті у творі, та використовувати їх у власному мовленні. Виховувати інтерес до вивчення творчості Великого Кобзаря.

19. Те м а. Розумні істоти та віддані друзі.

Матеріал до уроку. Михайло Слабошпицький "Хлопчик Валь" (с. 121–123).

Мета і завдання. Формувати вміння читати й усвідомлювати прочитане. Вчити характеризувати дійових осіб, виділяти опис їх зовнішності, порівнювати ці описи з ілюстрацією. Удосконалювати правильність читання, уміння за допомогою інтонації передавати почуття героїв. Заохочувати дітей до самостійного читання творів на тему "Наші чотириногі друзі". Виховувати відповідальність, вірність, доброту.

20. Те м а. Фантастика і реальність у казках.

Матеріал до уроку. "Як квітець до березня в гості їздив". (Народна казка). Василь Сухомлинський "Весняний вітер" (с. 124–126).

Мета і завдання. Закріпити знання учнів про ознаки народної казки. Удосконалювати навичку читання українською мовою, уміння орієнтуватися у структурі тексту: визначати зачин, основну частину, кінцівку; співвідносити текст з ілюстрацією. Формувати елементи літературознавчих уявлень про епітети, метафори, уособлення (без уживання термінів), їх роль у створенні художнього образу. Розвивати мислення, мовлення, фантазію. Виховувати естетичні смаки.

21. Те м а. Знов починається весна! Знов починаються дива!

Матеріал до уроку. Сергій Носань "День блакитної весни". Катерина Перелісна "Верба" (с. 127–129).

Мета і завдання. Формувати вміння читати текст, усвідомлювати його зміст, визначати дійових осіб та їхні характери. Звернути увагу на образність мови, пестливі слова, вжиті автором у творі. Продовжити роботу над правильністю української звуковимови, виразністю читання. Розвивати пам'ять, уяву, літературно-творчі здібності – уміння складати невеликі віршовані твори про весну. Виховувати екологічну культуру, інтерес до читання.

22. Те м а. Журавлі прилетіли – весну на крилах принесли.

Матеріал до уроку. "Весна красна". (Українська народна пісня). За Василем Чухлібом "Журавлі-веселики" (с. 129–131).

Мета і завдання. Ознайомити третьокласників з етимологією слова "журавлі". Спонукаючи учнів до використання власного досвіду, отриманого з інших джерел, під час розповідей про життя птахів навесні. Відпрацьовувати уміння читати твори в особах, передаючи голосом характер літературних персонажів. Збагатити мовлення школярів образними словами та виразами. Формувати вміння зіставляти зміст твору з ілюстрацією. Виховувати спостережливість, любов та бережливе ставлення до рідної природи.

23. Те м а. Улюблений дитячий поет – Анатолій Костецький.

Матеріал до уроку. Анатолій Костецький "Починається весна". Анатолій Костецький "Як зробити день веселим", "Хвостата мова", "Все не так" (с. 131–133).

Мета і завдання. Стисло ознайомити учнів із життям і творчістю дитячого письменника – Анатолія Костецького, основною тематикою його віршів. Працювати над виразністю читання: умінням голосом передавати настрої, виражений автором у віршах. Розвивати мовлення, уміння будувати невеликі розповіді на тему "Чому мені подобаються вірші Анатолія Костецького". Викликати бажання ознайомитися з іншими творами поета.

24. Те м а. Українські веснянки (народні й авторські).

Матеріал до уроку. За Василем Скуратівським "Веснянки". Олександр Олесь "Веснянка". Мирилка (з народного), (с. 134–135).

Мета і завдання. Розширити й поглибити знання учнів про життя і творчість українського народознавця, письменника – Василя Скуратівського, про традицію українського народу – закликання весни піснями, хоровами, іграми. Вивчити веснянку та ознайомити дітей з "кривим танцем", який виконували, співаючи весняні пісні. Удосконалювати навичку читання українською мовою. Розвивати пам'ять, театральні здібності. Збагатити мовлення новими словами та створити ситуацію для вживання цих слів у власних розповідях. Викликати бажання вивчати та підтримувати народні українські обряди.

25. Те м а. Урок розвитку мовлення. Складання розповіді за малюнком "Вже повсюди йде весна" (с. 136).

Матеріал до уроку. Малюнок на с. 136 підручника.

Мета і завдання. Актуалізувати знання про особливості тексту-розповіді. Вчити виділяти у художніх текстах та вживати у власному мовленні (усному та писемному) яскраві образні вислови, які з найбільшою точністю передають зміни, що відбуваються в природі з приходом весни. Продовжити формувати уміння складати власні розповіді за малюнком на основі вивченого літературного

матеріалу. Розвивати творчі здібності, уяву, фантазію. Пробуджувати почуття любові до природи України, бережливе ставлення до її багатств.

26. Т е м а. **Край, у якому ти живеш.**

Матеріал до уроку. Ольга Хорошковська "Наша Батьківщина". Василь Латанський "Україна". Олег Яцун "Мова" (с. 137–139).

Мета і завдання. Актуалізувати знання терміна "науково-популярне оповідання". Формувати вміння читати, усвідомлювати зміст прочитаного, переказувати текст від першої особи. Збагачувати знання дітей про історію України, про красу та багатство її природи, про народи, які проживають на її території, та державні символи рідного краю. Заохочувати до пояснення особистого розуміння поняття "Батьківщина". Виховувати патріотизм, любов до рідної землі.

27. Т е м а. **Серце України – рідний Київ.**

Матеріал до уроку. Ольга Хорошковська "Київ – столиця України". Дмитро Павличко "Наш прапор". Віра Паронова "Наш герб – тризуб" (с. 139–142).

Мета і завдання. Закріпити знання терміна "науково-популярне оповідання". Розширити відомості про Київ – столицю України, як одне з найкрасивіших, старовинних міст культурного, наукового центру нашої Батьківщини. Удосконалювати вміння виразно читати, відчувати межі речень та паузи, позначені розділовими знаками, усвідомлювати зміст прочитаного. Виховувати любов до України, повагу до її державних символів.

28. Т е м а. **Символіка кольорів української вишивки.**

Матеріал до уроку. За Василем Скуратівським "Народні символи". Дмитро Павличко "Два кольори". Марія Чумарна "З малої насінини" (с. 142–144).

Мета і завдання. Уточнити й розширити уявлення дітей про значення вишитого рушника в житті українців, про символіку кольорів української вишивки. Формувати вміння читати й розуміти прочитане, порівнювати твори різних авторів, об'єднаних спільною темою, але різних за жанром. Удосконалювати читачькі навички. Виховувати любов до України, до традицій українського народу, повагу до національної символіки.

29. Т е м а. **Українські пісні.**

Матеріал до уроку. Ольга Хорошковська "Як вірш став піснею". Віра Лебедова "Чом, чом, чом, о земле ти моя...". "Чом, чом, чом, земле моя..." (пісня), (с. 145–146).

Мета і завдання. Ознайомити учнів із життям Віри Лебедової (справжнє ім'я – Костянтина Малицька) та її віршем-піснею "Чом, чом, чом, о земле ти моя...". Вчити розуміти ліричність вірша-пісні. Розвивати вміння визначати художні засоби, використані в поезії, пояснювати роль питальних речень. Формувати вміння порівнювати авторські та народні вірші-пісні. Удосконалювати виразність читання поезії. Виховувати почуття патріотизму, інтерес до вивчення українського фольклору.

30. Т е м а. **Захист рідної землі.**

Матеріал до уроку. За Семеном Алексєєвим "Плавуча батарея". Микола Упенік "Пам'ятник" (с. 147–149).

Мета і завдання. Розширити знання учнів про героїчну оборону міста Севастополя від фашистських загарбни-

ків, про трагічні події, що відбуваються на Сході України. Формувати вміння читати, розуміти прочитане, визначати жанр твору, характеризувати головного героя, добирати заголовки до частин тексту, співвідносити зміст прислів'я із головною думкою оповідання. Удосконалювати техніку читання: правильність, швидкість, виразність. Розвивати вміння будувати словесні ілюстрації до прочитаного. Виховувати патріотичні почуття.

31. Т е м а. **Найрідніша у світі людина.**

Матеріал до уроку. Варвара Гринько "Мама". Дмитро Ткач "Моя мама" (с. 149–151).

Мета і завдання. Актуалізувати знання третьокласників про жанрові особливості оповідання. Формувати правильність читання, свідомість. Удосконалювати вміння визначати композиційні частини твору: зачин, основну частину, кінцівку. Вчити розуміти та пояснювати вирази, вжиті в переносному значенні. Розвивати вміння будувати зв'язні розповіді за аналогією до прочитаного. Виховувати шанобливе ставлення до своїх близьких та рідних, почуття вдячності батькам за їхню турботу.

32. Т е м а. **Ліна Костенко – улюблена письменниця українського народу.**

Матеріал до уроку. Ліна Костенко "Вербові сережки", "Польові дзвіночки" (с. 152–153).

Мета і завдання. Розширити знання учнів про життєвий і творчий шлях Ліни Костенко. Розкрити дивовижний світ її творів, високу майстерність поетеси у створенні художніх образів. Формувати вміння аналізувати вірші. Розвивати виразність читання, вміння читати в особах, інтонувати речення різні за метою висловлювання. Виховувати естетичні смаки, любов до природи рідного краю.

33. Т е м а. **Сонце – джерело життя на Землі.**

Матеріал до уроку. Ірина Прокопенко "Сонце, сонечко та соняшник". Олесь Лупій "Дорожчої нема" (с. 153–155).

Мета і завдання. Актуалізувати й систематизувати знання про літературну казку та її особливості. Домогтися усвідомлення учнями головної думки казки: Сонце – джерело життя на Землі. Розвивати вміння виразно читати діалоги, голосом передаючи настрій героя; будувати зв'язні висловлення на пояснення етимології слова "соняшник". Виховувати спостережливість, здатність розрізняти реальність і вигадку.

34. Т е м а. **Підсумковий урок за рік.**

Матеріал до уроку. Форзац підручника (с. 156).

Мета і завдання. Використовуючи зміст форзаца, підсумувати та узагальнити знання учнів про українських письменників, творчість яких вивчалася впродовж року. Удосконалювати вміння виявляти зв'язок між автором, твором і літературним жанром. Розвивати мовлення, збагачувати словник дітей. Дати рекомендації про авторів, назви творів та їх тематику для читання влітку. Викликати інтерес до читання української літератури для дітей.

*Для формування навички *самостійного читання* творів української літератури вчитель *планує уроки позакласного читання*. Вони проводяться раз на місяць. Це може бути урок у шкільній чи районній бібліотеці або як підсумковий, проведений у класі на певну тему. Визначаючи тематику позакласного читання, вчитель має враховувати бібліотечні ресурси та наявність творів того чи іншого письменника. ☺